

Prav je, če je več pomočnikov zraven, kjer ta operacija zna včasih pol ure terpeti.

3. Je to storjeno, se pelje krava k biku. Vbreji se pa ne vselej pervikrat, ampak večidel še le v nekih tednih, ko drugikrat k biku pride; takrat pa skoraj gotovo, če le ni kakošna druga napaka jalovosti kriva. Če bi treba bilo, kravo tretjikrat k biku gnati, naj se pred preiše: ali se ni ustje spet zaraslo in bi ga treba bilo, spet predreti.

4. Če je le mogoče, naj to storé vajeni živinozdravniki, ki bolj varno znajo ravnati, kot drugi tega nevajeni ljudje.

Kako se ognja obvarovati.

Ker se vedno več od nesreč sliši, kijih oginj tu in tam, in večidel po nemarnosti, vzrokuje in hišo za hišo na beraško palico devlja, mislim mnogo bravcem in bravkam „Novic“ vstreči, ako jih opomenem, kako ravnati, da se nevarnost ognja odvrne. Če bom tudi marsikaj gospodarjem in gospodinjam že dobro znaniga povedal, vender ne bo nič po nepotrebno rečeno, ker potrebna reč se nikdar prevečkrat ne ponovljaja.

1. Če se od doma, ali zvečer spat gré, naj se vse skerbno ogleda, ali je na ognjiših vse varno. Kuhinske vrata in mesteje v pečeh naj se zapró, da nobena mačka not ne pride, ktere so že mnogokrat oginj zatrosile. Pogleda naj se tudi, ali za kresanje ognja kaj ne pomanjkuje, in da je vse na varnim kraji.

2. O kresanju ognja se mora paziti, da se netilo ali cunder, ali goba zopet dobro vgasne, posebno da vnetilo ali žvepljenka na nobeno upaljivo reč ne pade.

3. Goreča sveča ali treska se ne smé nikoli sama pustiti, in če se ponoči luči potrebuje, naj se postavi na varin kraj, na kakošno plošo, ali lončeno skledo, ter naj bo tako zavarovana, da psi, mačke ali miši do nje ne pridejo. Če je treba, da se luč kam obesi, ne smé na niti ali motozu, ampak na železnim svilu (dratu) viseti. Na kmetih ali kjer scer se treske žgejo, naj se spodaj posoda z vodo postavi, da goreče oglje va-njo pada. Otrink pri sveči ali oljnati svečavi naj se ne puša prevelik, ker tak večkrat na nevarne kraje odskoči. Tudi pri vtrinjevanju se mora gledati, kam otrink pade, da se pohodi; še majn se sméjo otrinki iz vtrinjalce skoz okno metati.

4. Z golo lučjo se ne smé nikoli pod streho (na dilje), v hleve, skednje, pôde, ali kjer je predivo, pežderje, preja ali slama, senó, otava, ali žaganje, ali druge take upaljive reči, še majn pod slamnate strehe iti. Vselej se mora vzeti svetilnica ali laterna, pa ne s popirnatimi šipami ali brez šip.

5. Če je treba, da se ob kužnih boleznih v hlevih ali štalah kadí, se lonec z ogljem na mokro posodo postavi, ne pa na suh kraj ali pod, kjer bi se lahko vnélo, in kjer ga psi, mačke ali otroci prekučniti ali prevreči ne morejo.

6. Pipe in smodke (cigare) se morajo le z veliko skerbjo stresovati. Tudi naj se ne gré nikoli z gorečo fajfo ali smodko v hlev, skednje in pod streho, ali v kamre ali izbe, kjer je predivo itd. Še po vasi ni varno z njo hoditi, ker znajo večkrat majhne iskre iz nje pasti, in veliko nesrečo narediti. Posebno nevarno je pa, in je že veliko hiš v pepél djalo, ako se še goreči konci smodk proč veržejo, brez da bi se bili popolnoma vgasnili bili.

7. Tako v mestu, kakor na deželi se morajo

vsako saboto večer mesteje, in mesto, kjer se kuri, s terdno metlo pomesti, in ob pravim času dimniki ostergati ali omesti.

8. Če se oginj napravi, se ne smé nikoli s slamo, treskami ali smrekovimi vejami tako velik narediti, da bi pri péči vùn švigal, tudi ne s predolgimi dervami. Tudi se ne smejo v péči, na péči in pri péči mokre derva sušiti, kjer bi se znale vneti. Tudi se ne smejo stoli, klopi ali scer leseno pohištvo preblizo k vroči péči postavljati, in preden se oginj naredí, se mora pogledati, če bi se ne utegnilo kaj vžgati. Če stoji ognjiše per leseni steni, se mora večkrat pogledati, če niso miši kakšnih lukinj naredile, da bi tako žerjavica do lesa prišla in ga vnéla.

9. Če se maslo, špeh ali slanina, ali kakošnja druga mast raztopljuje, se mora le majhin oginj narediti, od kteriga se ne smé proč iti, in v razpokani ali od zvunaj mastni posodi se ne smejo te rečnikdar raztopljevati, tudi z mokro žlico ali kuhavnico se ne smejo mešati, ali z lučjo blizo priti; če se moke, župe (juhe) ali vode pri kuhanji v tako mast deva, se mora od ognja vzeti. Ako bi se naglo ta mast vžgala, se ne smé vode prilivati, ampak naglo s pokrovom pokriti. Oljnati firniž, tičji lim, smola se ne smé v hiši kuhati, ampak dalječ proč na prostim prostoru.

(Dalje sledí.)

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Pervi del „Glasoslovja slovanskih jezikov“ (vergleichende Lautlehre der slavischen Mundarten) slavniga dr. Miklošića se ravno tiska na Dunaji; obsegel bo 35 pól.

* „Serbske novine“, ki izhajajo v Beligradu in se vseskozi prav verlo poganjajo za Slavene, govore o časopisu „Pravdonoša“, ki v Zadru izhaja, in obžalujejo, da edini slovanski pravdoslovni časopis, ki svojo nalogo tako lepo spolnuje in kterega Horvatje tako radi berejo, ima na Serbskem komaj 2 naročnika, akoravno mu je za pol leta cena le 2 gold. in 30 kr. Nadalje pišejo te novine: „Naj ne odvráča Serbov predsod od tega lista zato, ker je z latinico pisan. Naš je, — to je dosti; saj tudi naši bratje Dalmatinci radi kupujejo in berejo naše knjige, ktere so s cirilico pisane. Serbi bi imeli v vzajemnosti nasproti priti. Med Jugoslaveni se mora priznati, da so plemeniti bratje naši Slovenci ali Krajnci nam najlepše pokazali, in da nam še vedno bolj kažejo, kako mora nam književna jugoslavenska vzajemnost in približevanje k njej pri sercu biti. Zavolj te so oni na oltar položili prevelike žertve svojega prosto-narodnega jezika, samo da se nam približujejo. Le malo Serbov ali Horvatov je, ki bi zdaj ne zamogli dobro razumeti „Novic“, „Slovenske Bčele“, „Šolskega prijatla“ itd. Bog živi Slovence! Tako je treba, da se tudi trudijo od svoje strani Serbi in Horvatje in dosegli bomo zaželjeni namen v jeziku književnem. Pisatelji in novinarji naj se za to potrudijo. To željo in misel je že mnogo rodoljubov mnogokrat izreklo in ker je prekoristna, jo tudi mi izrečemo.“

* Med slikarji, ki so ti mesec svoja dela očitno na Dunaju razpostavili, je tudi Slaven Klimković, kteremu kritikarji o tej umetnosti slavno prihodnost obetajo.

* Ban Jelačić je sam vse šole ogledal in se prepričal o njih stanju. Sostavil je tudi odbor za silno potrebno olepšanje mesta Zagreba, in je v ti namen iz „Jelačićeviga zaklada“ 16.000 fl. posodil.

* Ban Horvatski se je pri ministerstvu — kakor „Pravdonoša“ naznaui — krepko potegnul za narodni jezik pri sodništvih tako v Reki kakor v Dalmaciji in vsa (?) je nada, da bo njegova beseda obveljala, ker je to tudi v korist cesarstva.

* V Moskavi na vseučilišču se je ustanovila stolica vshodnih jezikov: sanskritskega, hebrejskega, arabskega in perskega; za profesorja je zvoljen adjunkt kasanskega vseučilišča g. Petrov.

* Kollarjeva „Slavy Dcera“ je prišla na novo in pomnožena na Dunaji na svitlo. Obseže sedaj skupaj 644 sonetov, cena ji je 1 gold. 20 kr. Kdor pa ima že prvo izdanje, zamore pristavek dobiti posebej za 8 kraje.

* V Pragi se je ravno izdal prvi zvezek pesniških spisov iz zapuščine Jaroslava Kalina v prav krasni obliki.

Potovanje

po nekterih jugo-slavenskih krajih.

Spisal M. Verne.

19. pismo.

Dragi prijatelj!

Gradec je veliko prijazno mesto na obéh straneh Mure, 44 milj in pol od Tersta, in šteje blizo 50 tisuč duš; vidi se, kako ga je železnica poživila. Nekdaj je bilo mesto terdno obzidano; ob poslednji hudi vojski pa so Francozi večidel ozidja in terdnjavo na hribu (Schlossberg), ki se samotno izsred ravnine krasno kviško vzdiguje, razdjali. — Naš Teržačan, gospod Dubbane, ki se je v Gradec preselil, da bi svoje otroke tū ložej in boljši zredil in podučiti dal, mi je prijazno celo mesto okazal.

Mesto samo na sebi je sicer majhno; od železnih do žakljevih vrat je le 520 sežnjev dolgo, in od Pavlovih do Murinih vrat 420 sežnjev široko, in ne šteje čez 430 poslopij. Toliko veči pa so štiri predmestja, ki štejejo vkup čez 2600 pohištsev. — Po tem sva šla na prijazni, 50 sežnjev visoki okrogli hrib, na katerim je bila do leta 1809 silna terdnjava, ki se je takrat Francozam jako branila. Iz tega hriba, ki v lepi ravnini poleg Mure na levi strani zgolj sam stoji, kakor sim prej rekel, se vidi vseh Gradec in cela, zares krasna mestna okolica. Ogledala sva tudi nekoliko cerkev, posebno pa stolno cerkev in poleg nje grobje cesarja Ferdinanda II., prav lepo okroglo poslopje z visoko kuplo; — potem deželno dvorano (Burg), gledišče, stanovno nabero malarskih izdelkov (ständ. Bilder-Gallerie) in „Joaneviše“, kjer so bogate naravoslovne nabere in krasen rastlino-sloven vert. Tudi novo poslopje nadvojvoda Janeza v Št. Lenartovim predmestji unikraj glacisa sim ogledal, intū krasno preprogo (Teppich) vidil, ki so jo Nemke slavnemu nadvojvodu v spomin naredile, ko je v zlo nevarnim času v Frankobrodu oblastnik nemške države bil. — Šla sva potem z gospod Dubbane-tam po železnim mostu čez Muro in Murino predmestje po Aninih ulicah, ktere bodo v kratkim nar lepši celiga mesta, Ekenberški grad ogledat. Ta veličanski grad, v resnici kraljevo prebivališče, je le pol ure od mesta na zahodni strani v prav lepim kotu pod zalimi pogojzdenimi griči. Že v 15. stoletju so stanovali tū neki Štajarski baroni; v letu 1623 pa je cesar Ferdinand II. ta slavni rod v knežji stan povzdignil. Sedanji veličanski Ekenberški grad je bil dozidan v letu 1665, in od kar so leta 1716 Ekenberški knezi pomerli, je grofov Herbersteinskih. Pred gradom je velik gaj ali vert, kamor se hodijo Gračani sprehajati in kratkočasiti. V drugem nadstropju so vse izbe in sobe z mnogimi krasnimi malarskimi izdelki okin-

čane, in v neki sobi je tudi pet ali šest majhnih podobarskih izdelkov, ki sta jih slavna umetnika Kanóva in Thorwaldsen iztesala. — Poslednjič sim se peljal z g. Dubbane-tam še na izhodno stran mesta, poldrugo uro dalječ, veliko in prav lepo cerkev Matere božje, ki ji Maria tolažnica (Maria-Trost) pravijo, ogledat.

V Gradcu sim pa dobil še družiga stariga znanca, ki ga tudi Ti dobro poznaš, namreč našiga nekdanjiga učitelja v Ljubljani gosp. Franka, ki že mnogo let tū v počitku živi. Z njim sim šel Kalvario (Calvarienberg) ogledat. Kalvaria ni družiga ko silno široka, kakih 15 sežnjev visoka skala, ki iz lepe ravnine poleg Mure samotno kviško šterlí. Pri skali je precej prostorna cerkev tako sozidana, da je veliki altar živa stena; verh skale pa je Kristus na križu med razbojnikama vseh pozlačen. — Gosp. Frank me je pa tudi na grad peljal, kamor starček vkljub vsi svoji starosti še vsaki dan hodi.

Iz visociga grada sim ogledal še enkrat čudovito lepo, rodovitno mestno okolico, in sim se čudil, da niso Rimljani, ki so lepe in rodovitne kraje tako dobro izbirati znali, tū vselitve imeli. Narberže pa so jo imeli, ker so bile tudi tod rimske starovine najdene; ali o silovitih vojskah, o preseljevanju narodov se je mende z iménam vred pogubila. — Bolj gotovo, ali prav za prav popolnoma gotovo pa je, da so v ti okrajni že zgodaj Slovani prebivali, kakor že mestno imé kaže, ki je bilo tudi Nemcam do petnajstiga stoletja vedno „Gradec“, ne pa, kakor nekteri spakujejo „Grätz“. Že če si čverstiga nemškega Štajarca misliš, zraven pa zmehčano besedo Grätz, se vjema to kakor brús in sir! Še le Karol Veliki je Slované pregnal, in takrat so se Nemci, posebno Bavarci v deželo vrili, in zato se je mesto do enajstiga stoletja „Bavarski Gradec“ imenovalo.

Ker je moje letošnje potovanje po slovenskih krajih z Gradcam pri kraji bilo, prejmeš, dragi prijatelj, v prihodnjim listu poslednje pismice.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Šent-Petra poleg Čedadu 17. junia. Z veseljem naznanimo, da letina pri nas prav lepo kaže, akoravno nam je zima pozno slovó dala. Polje prav lepo stoji, posebno pa vinske terte lepo ženó; nadjati se je, da, če nas Bog hudiga vremena obvarje, bomo vsega zadosti imeli. Vse drugače pa je okoli Čedadu. 15. t. m. je toča skoz dvé uri tako sula, da je vse tako pokončala, da se Bogu usmili. — Šliši se, da tukajšna c. k. distriktna komisija (Commissariat) bo svoje vradne opravila v slovenskim jeziku opravljala. Bog daj, da se zgodi! — Kar ljudske šole zadene, se še nič kaj posebnega ne sliši; upati pa je, da bojo verli domorodci, kterim je za prid in omiko naroda mar, se za to reč potegovali; z združenimi glasmi kličemo neprenehoma in prosimo odkritoserčno za to, kar nam gré; naj bi bili uslišani! And. Comel.

V Ljubljano se nam iz Dunaja piše 12. junia: „Včeraj smo pokopali mnogoljubljenoga gosp. doktorja Leopolda Šulca žl. Straszničkoga, slavnoznoga profesorja višje matematike na tukajšnjem politehniškem inštitutu. Ker je rajni perva leta svojega učeništva na Ljubljanskem učilišču prebil, i gotovo še v dragem spominu veliko Slovencev živi, ki so bili njegovi učenci; ker ga je verh tega tudi Krajnska kmetijska družba med svoje ude štela, naznanim to žalostno vést „Novicam“. Umerl je za tako imenovano Brightovo obistno boleznijo v 50. letu svojega življenja, prezgodaj za svoje učence, ki so ga ko očeta spoštovali i ljubili, — prezgodaj za slovstvo, ktero je z mnogimi matematičnimi i zemljomerskimi deli obogatil, — prezgodaj